

wellicht het eerst voor de geest zou komen, namelijk dat de kerk geen duimbreed prijs diende te geven aan de beide door de synode veroordeelde politieke partijen, de fascistische NSB en de progressief-christelijke CDU.

8 Juist in de principiële bestrijding van het nationaal-socialisme zou Schilder zich tot in de bezettingstijd bijzonder weren. Om die reden zou hij al in 1940 enige tijd in Duitse gevangenschap verkeren en later in de oorlog moeten onderduiken. Maar in dezelfde tijd zou hij als dogmatisch theoloog ook geen duimbreed willen prijsgeven in de strijd, die hij voerde tegen de in zijn ogen verstarde theologische inzichten van de VU-hoogleraren V. Hepp en H. H. Kuyper. Voor Schilders 'tweefrontenoorlog' gold het kuyperiaanse adagium in gelijke mate.

Geen wonder, dat de bijdragen van een in 1990 aan Schilder gewijd en aan de VU gehouden herdenkingssymposium juist onder de titel *'Geen Duimbreed!' Facetten van leven en werk van Prof. Dr. K. Schilder (1890-1952)* zouden worden uitgegeven in de reeks van het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden) van de VU. Ruim tien jaar later hanteer ik hetzelfde motto, ontleend aan Kuyper en Schilder beiden, nu als titel voor een overzichtstudie van het reilen en zeilen van de VU in die dramatische periode van de Tweede Wereldoorlog, maar dan wel met een vraagteken. Niet iedere VU-hoogleraar zou tijdens de bezetting blijk geven van een onbuigzame houding tegenover de bezetters en hun collaborateurs. Een enkeling zou zich zelfs als collaborateur ontpoppen. En niet iedere VU-hoogleraar zou in de hevige onderlinge kerkelijke conflicten, die tijdens de bezetting tot een scheuring in de Gereformeerde Kerken zouden leiden, geen duimbreed willen wijken.

Al lang geleden, in 1987, had ik het genoegen als docent voor Nieuwste Geschiedenis aan de VU een doctoraal werkcollege te leiden over deze universiteit in crisis- en oorlogstijd. Van de toen geschreven werkstukken en van de daarvoor afgenomen interviews met sommige oud-docenten en oud-studenten heb ik voor deze studie dankbaar gebruik gemaakt.

Van deze werkgroep maakten deel uit de studenten Corinne Bishops en Tineke van de Munnik (werkstuk over prof. dr. Gesina van